

Kiss Endre József

Kazinczy-breviárium

„Híven szeretni a jót...” – e címmel jelent meg Kazinczy Ferenc válogatott írásainak közel háromszáz oldalas gyűjteménye. Hasonló összeállítás utoljára az 1970-es években látott napvilágot, azóta rendre kikapott a könyvtárakból és a legtöbb olvasó számára gyakorlatilag hozzáférhetetlenné vált. Ezért amikor Kazinczy szóba kerül, sokan iskolai emlékeikre hagyatkoznak, mert ahhoz, hogy kézbe vegyék önéleírásának, levelezésének, útleírásainak, fordításainak, verseinek, tanulmányainak egy-egy kötetét, elmélyült könyvtári tanulmányokra lenne szükség. Most azonban a teljes Kazinczy-életmű kis tükrét vehetjük kezünkbe. Az olvasóknak szánt, akár zsebben is hordható kötet a Magyar Nyelv Évének és a nyelvújítónk születésének 250. évfordulójára meghirdetett Kazinczy-évnek köszönheti megjelenését. Az ötletgazda Fehér József, a Kazinczy Ferenc Társaság elnöke, a megvalósítását pedig Tőkés László püspök, európai parlamenti képviselő támogatta. Alkalmat kínált erre, hogy Kazinczy szülőföldjéről, Partiumból, Biharból, Érmellékről – megfogadva Petőfi Sándor tanácsát, amely szerint minden emelkedettebb lelkű magyarnak életében egyszer legalább el kell zárando-kolnia a széphalmi mester sírkövéhez – a püspök úr vezetésével fölkerelkedtek és bejárták Kazinczy életének főbb helyszíneit a bölcsőtől a sírig: Érsemjéntől Széphalomig, s a Magyar Nyelv Múzeumáig. A szövegeket Fehér József és Kováts Dániel válogatta és szerkesztette nagy gondgal. Az

archaizáló és idegen nyelvű kifejezéseket négyszáznál több jegyzet magyarázza a mai olvasónak, nem egyszer magának Kazinczy-nak a megfogalmazásában. A borítón az érett Kazinczy portréját találjuk (Stunder János Jakab, 1797), s a kötet anyagát életrajzi kronológia és 23 színes kép egészíti ki. A kiadásban az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanácsért Alapítvány, a Polgári Magyarországért Alapítvány, a Partium Magyar Művelődési Céh, a Partitipatio Alapítvány és a Balassi Intézet Nemzeti Évfordulók Titkársága vállalt közreműködést.

A könyv Tőkés László előszavával indul és Kováts Dániel végszavával zárul. Ez utóbbi magyarázza az összeállítás címadását, idézve a verstöredéket, amelyből vétetett: „Híven szeretni a jót, / Gyűlölni vesztig a gonoszt... / Eszköze lenni az isteni kéznek, / Egy nem haszontalan tagja az Egésznek, / Férfiak! ez gyönyörű jutalom.” Ugyanakkor utal a kötet szándékára, amely be kívánja mutatni, hogy Kazinczy miként jeleskedett a különböző irodalmi műfajokban, s hogyan „...bizonyítják az életmű gondolati tartalmasságát, nyelvi erejét...a Kazinczy stílusfordulatait híven őrző szövegek...”

Kazinczy írásaiából a mostanihoz hasonló válogatás eddig még nem született. A korábbi próbálkozásokra rányomta bélyegét az ideológia, pl. a vallásosság vagy a hazafiság tekintetében, s ennek elmúltával már nincs akadálya, hogy megismerkedjünk „a szív szép religiójának” költőjével, vagy azzal, akiben „nemzete szeretete lángol.” Új Kazin-

czy-portrét kapnak tehát mindazon olvasók, akik eddig nem ismerték közelebbről, de azok is újszerű vonásait fedezhetik fel, akik korábban más források alapján rajzolhatták meg a maguk Kazinczy-képét. Bizonyos, hogy az irodalom iránt valamelyest érdeklődők és a Kazinczyval először találkozók számára érdekes és lebilincselő olvasmány, mint ahogy az életművében otthon lévők átélhetik a kedvelt részek újraolvasásának gyönyörűségét, s ők is fölfedezhetnek olyan részleteket, amelyekre az eddigiekben nem fordítottak megfelelő figyelmet.

A kötet első negyede a lírikust mutatja be, saját verseivel, nyelvújítást provokáló epigrammáival. Továbbá fordításaival, amelyekben „magyarrá teszi” a görög (Anakreon) és római (Horatius) klasszikusok, vagy a kortárs német romantika jeleseinek (Goethe, Klopstock, Lessing, Bürger, Kleist, Metastasio) általa megszeretett, rajongott munkáit, valamint angol (Shakespeare, Sterne) és francia (La Rochefoucauld, Molière) szerzők aforizmáit és drámáit. A szépprózai részben megismerjük az útleírások mesterét, amint hazai és erdélyi tájakon járva, korszak, művelődéstörténeti áttekintést nyújt. Megláthatjuk, hogy az önéletírás műfajában sem alkot kisebbet, kevesebbet, sőt, bizonyára akadnak olvasók, akiket ez ragad meg leginkább. Tanulmányaiból és leveleiből csak ízelítőt kapunk, publicisztikájából is keveset, de akik az életművet ismerik, pontosan tudják, milyen nehéz lehetett a 23 kötetes levelezéséből összeválogatni, s a valamenyinyi kortárs folyóiratban megjelent, vegyes írásaiból kiválasztani néhányat, számolva a teljesség igényének kizárásával, s cselekedve abban a reményben, hogy az igazi keresők jó nyomon járhatnak, hogy tovább

kutatva, fölfedezzék a bemutatásra nem került szellemi kincseket is.

A breviárium olyan összeállítás, amely – kb. egy évezrede – röviden összefoglalja az istentiszteleti alkalmakra készített, terjedelmes könyvek anyagait, s a mindennapi használatát a papság számára kötelezővé teszi. A kifejezés az egyházi szóhasználatból került az irodalomba, s egy-egy teljes életmű összegző kivonatát ígéri. Fehér József és Kováts Dániel válogatása röviden, mindenki számára elolvashatóan áttekinti az irodalmi életművet és megmutatja azt a Kazinczy Ferencet, aki elevenebben áll előttünk, mint bármikor. Nem múzeumi anyag, nem irodalomtörténeti relikvia, nem jubileumi emlékezések tárgya csupán, hanem európai szellem a magyar világban, akit becsülhetünk, akire büszkék lehetünk. Akivel jó ismeretséget kötni, akit meg lehet szeretni, akivel érdemes megbarátkozni, mert meglátásai figyelemre méltóak, üzenetei időszerűek, gondolkodásával, erkölcsi tartásával, döntéseivel azonosulhatunk, esztétikai nevelését, stílusztikáját, ízlésformálását iránymutatónak tekinthetjük a maga korában, de jórészt napjainkban is. A Kazinczy-kutatás a legkomolyabb szakmai testületek és tudósok feladata. Az irodalmi egyesület, mint amilyen a Kazinczy Ferenc Társaság, a szakmai eredményeket használja fel a Kazinczy-kultusz ápolásához, több oldalról kiegészítve, s az olvasóközönséghez közelítve. Egy-egy ilyen kötetel azonban – mint ez a Kazinczy-breviárium – hosszú évekre módosíthatja, felfrissítheti, meghatározhatja a köztudatban élő Kazinczy-képet, igazolva azt, hogy nem kevésbé jelentős tényezője az irodalomtörténetet feldolgozó, s az irodalmat népszerűsítő bűvárlatoknak.

(Kazinczy Ferenc: Híven szeretni a jót... Válogatott írások. Válogatta és szerkesztette: Fehér József és Kováts Dániel, Kazinczy Ferenc Társaság, Sátoraljaújhely–Nagyvárad, 2009)